

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА	5
1.1 Основні поняття та принципи педагогіки партнерства	6
1.2 Роль педагогіки партнерства в сучасній українській школі	9
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛАХ	15
2.1 Досвід впровадження педагогіки партнерства в сучасних українських школах	15
2.2 Ефективність педагогіки партнерства: аналіз результатів та перспективи	19
ВИСНОВКИ	23
РЕЗЮМЕ	25
ABSTRACT	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	27

ВСТУП

Суспільство змінюється з часом, зазнають змін і цінності, які воно має. Не є винятком і сучасна школа. Зміст отримання освіти зазнав трансформації, адже став орієнтуватись на принципи гуманізації та демократії. Однією з ключових складових цих змін стала педагогіка партнерства, яка базується на спільних цінностях і інтересах усіх учасників освітнього процесу – вчителів, учнів та батьків. Актуальність цього питання полягає в потребі адаптувати освітній процес до потреб сучасного суспільства, підготувати учня до вимог цього ж суспільства і допомогти не втратити власні індивідуальні особливості. На виховання особистості впливає все – сім'я, школа, друзі, оточуючий світ, навіть мультики, які дивиться дитина, виховують її. Просто щось в більшій мірі, а щось в меншій. Сім'ї є першими вихователями своїх дітей, саме вони підводять «виховну доріжку» до школи і вони продовжують впливати на навчання та розвиток своїх дітей протягом і шкільних років і довго після цього. Заклади освіти несуть відповідальність за допомогу у вихованні майбутніх поколінь, а сім'ї довіряють школам забезпечити освітню основу для своїх майбутніх дітей. Ось чому сім'ї та педагоги мають працювати разом у партнерстві.

Педагогіка партнерства стала однією з ключових концепцій НУШ. Залучення сім'ї має великий вплив на навчання учнів, адже це буде колективна праця головних авторитетів дитини. Сама по собі школа не може задовольнити всі потреби дитини в розвитку - є речі, яким має виховувати лише сім'я, тож підтримка батьків в цьому процесі є важливою. Дослідження показують, що школи з високими рівнями навчальних і виховних досягнень дітей включають в себе активну участь батьків у освітньому процесі.

До сьогодні, проблеми інтеграції педагогіки партнерства в науковий процес та проблеми під час формування досліджувалися у роботах В. Сухомлинського, Ковальчук В., Семенов О., Вовк М., Але потрібно відзначити, що цей аспект не є повністю дослідженим у сучасних реаліях, в яких знаходиться українське суспільство. Не боючись слова більшість, можна сказати що значна частина питань є недослідженими або такими, які потребують більшої уваги та глибшого вивчення.

Зокрема важливим питанням у сучасних умовах є вплив різних соціокультурних контекстів на ефективність педагогічного партнерства та розробку інструментів його впровадження.

Актуальність проблеми та недостатня її дослідженість зумовили вибір теми курсової роботи. У подальших розділах буде представлено більш глибоке дослідження вищеперерахованих питань та обґрунтування кожного з поставлених завдань, розглянуто досвід впровадження педагогіки партнерства у нашій країні та за кордоном і визначено подальші перспективи даної галузі.

Тема: Формування педагогіки партнерства в Новій українській школі.

Об'єкт дослідження: педагогіка партнерства в сучасній українській школі.

Предмет: шляхи реалізації педагогіки партнерства в сучасній українській школі.

Мета: розкрити сутність і зміст педагогіки партнерства в Новій українській сучасній школі, дослідити ефективні шляхи її реалізації.

Об'єкт, предмет та мета дослідження обумовили такі **завдання:**

1. Розкриття термінології педагогіки партнерства та її місце у сучасному освітньому процесі.
2. Аналіз вже наявного досвіду застосування педагогіки партнерства у школах України.
3. Аналіз закордонного досвіду впровадження педагогіки партнерства.
4. Виявлення труднощів та способи їх подолання при реалізації педагогіки партнерства.

Протягом написання роботи були використані такі методи дослідження:

Теоретичні: дослідження зібраних фактів з методичної та наукової літератури та їх аналіз.

Емпіричні: спостереження за впровадженням педагогіки партнерства у закладах середньої освіти.

Практична частина роботи була виконана шляхом дослідження запровадження педагогіки партнерства в школах України в умовах дистанційного навчання та формату офлайн.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, резюме англійською та українською мовами та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

1.1 Основні поняття та принципи педагогіки партнерства

Щоб розібратися у понятті педагогіки партнерства потрібно, насамперед, розуміти що таке партнерство. Як каже Левківський Михайло Вікторович: «Це організаційна форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації» (Левківський 2016), простими ж словами, це взаємодія, спільна діяльність. У нашому випадку, це взаємодія всіх учасників освітнього процесу, тобто вчителів, батьків і учнів і ця діяльність побудована на принципах поваги та зацікавленості всіх сторін у цьому ж освітньому процесі.

Основними принципами, які пов'язані з педагогікою партнерства є:

взаємодія, тобто постійна і органічна комунікація всіх учасників, будь то вчитель дитина, вчитель батьки, або батьки дитина чи взагалі всі разом, є невід'ємним, чи не головним поняттям у педагогіці партнерства.

Як показало дослідження, проведене в Inter-agency Network for education in Emergencies (Menashy F., Zakharia Z., 2022), яке стосувалось навчання біженців з Сирії (приклад біженців був взятий у зв'язку з актуальністю данної теми сьогодні), що спілкування усіх учасників освітнього процесу привело тільки до зміцнення партнерства. Завдяки регулярному, можливо навіть незапланованому спілкуванню, і онлайн і офлайн, партнери краще знаходили спільну мову, розуміли спільні цілі та у їх стосунках з'явилося в рази більше довіри.

Запорожцева Ю. С. говорить, що розподілене лідерство також є одним з принципів педагогіки партнерства (2019). Насправді, цей принцип включає в себе і співпрацю і взаємодію, а ще емпатію до інших та розвиток критичного мислення. Адже за допомогою розподілу завдань, учні стимулюються до прийняття самостійних рішень, вміння виконувати поставлені завдання та розв'язувати проблеми за допомогою критичного мислення. Поділивши відповідальність таким чином, кожен учасник освітнього процесу має змогу взяти відповідальність на себе і не перекладати її суто на школу, як це було раніше, звинувачуючи педагогів в усіх невдачах дитини. Наведу такий приклад, у школі

може виникати проблема зі збереженням чистоти та порядку. Замість того, щоб перекидати її вирішення на технічний персонал, вчителі можуть провести позакласне заняття на тему чистоти довкілля, запитати в учнів шляхи вирішення проблеми та запропонувати їм долучити батьків до наведення порядку. Таким чином усі учасники мають не тільки право вибору, тобто мають змогу вносити певні корективи в освітній процес, але і беруть за це відповідальність. Говорячи про взаємодію та співпрацю: співпраця, тобто активна участь усіх сторін у освітньому процесі, має за мету досягнення певних цілей, які є однаково цінними для всіх учасників процесу, тобто вчителі, діти і батьки ділять між собою відповідальність. Наприклад, завдання вчителів це створювати сприятливу атмосферу на уроці, та заохочувати дитину до навчання, задовольняти учнівські інтереси, завдання дитини це ставитися з повагою до вчителя, а батьки мають своїм власним прикладом показувати що таке повага, аби дитина знала про це ще з сім'ї.

Взаєморозуміння та рівність. Ці принципи про здатність кожного з учасників розуміти і інтереси і очікування інших учасників освітнього процесу. Наприклад, це розуміння індивідуальних потреб учнів, розуміти що комусь матеріал йде легше, комусь треба повторно пояснити, комусь треба дати час самостійно опрацювати його. Також в освітньому процесі мають враховуватися і потреби батьків, вони можуть бути залучені до обговорення планів уроку, їх думка може і має бути врахована, на основі цього фідбеку можуть бути внесені певні корективи. У цей пункт входить і вміння чути та вислуховувати один одного, і вміння робити висновки з почутого.

Надихнувшись презентацією Андрущюк Юлії Дмитрівни, був виділений ще один важливий пункт. Принципи соціального партнерства також займають важливе місце (Андрущюк, 2018). Перш за все, це про рівність. У Новій українській школі більше немає місця приниженню дітей зі сторони вчителя, або нахабства з боку батьків в адресу вчителя, адже це давно відійшло в минуле. Зараз всі мають право однаково приймати участь в освітньому процесі на рівних правах. Вчитель не має права більше тиснути на учнів, а школярі не можуть

поводити себе грубо по відношенню до вчителя. Кожна сторона має свої права, обов'язки і домовленості і говорячи про останнє, то вони приймаються добровільно, з власного бажання, більше немає змушування та насильства, нав'язування у прийнятті рішень, є тільки власне, щире бажання взяти участь в освітньому процесі. Це також і про обов'язковість виконання взятих на себе обов'язків та домовленостей. Такий принцип привчає всіх (не тільки учнів, нерідко це потрібно і батькам) до відповідальності за свої обіцянки і рішення.

З вищенаведених принципів можна винести важливу думку, що базою, основою у педагогіці партнерства є спілкування, щире і відкрите, усіх сторін освітнього процесу.

Згадавши основні принципи, варто згадати і ключові ідеї.

Першою і основною ідеєю є навчання без примусу (Кравчинська Т. С., 2017). Таке навчання не має в собі місця змушуванню. Плоди такої освіти ми пожинаємо й досі, в університетах чи школах з викладачами, які ненавидять те чим вони займаються та самих учнів в цілому, бо у свій час їм примушували до навчання і вони просто не знають, що може бути по іншому. Те, що засвоюється через примус, майже ніколи не приносить чистої користі порівняно з тим, що засвоюється за власним бажанням (M. Healey and R. L. Healey, 2019). Справжня освіта – це є внутрішня мотивація учнів, а якщо сказати це простими словами, то будь-яка дитина вчитиметься краще, якщо їх інтересам будуть слідувати. А хто ж знає інтереси дитини краще аніж батьки або вчитель, який бачить учня ледь не кожен день. Коли мова йде про міцне партнерство дорослих і дітей, та ми пропонуємо підключити в цей процес ще й школу, «поглибитися» їй у цьому, то в результаті ми отримаємо співпрацю всіх учасників освітнього процесу, внутрішньо вмотивовану дитину і найвищі результати.

Ідея опори (Кравчинська Т. С., 2017). Така ідея передбачає у собі створення таких умов, де кожен учасник освітнього процесу буде почувати себе невимушено, комфортно, не тривожитись, знати що його тільки підтримають та допоможуть у разі складної ситуації. Така ідея закладена в основу педагогіки партнерства аби сприяти активному і навчанню, і вихованню водночас. Це

включає в себе перш за все підтримку вчителя, адже це його професійний обов'язок, шляхом виявлення поваги та інтересу до учня, спільною роботою над розвитком методичних прийомів шукати рішення для підвищення комфорту на уроці, яке відповідно приведе і до підвищення якості навчання. Це також і підтримка між самими учнями, відсутність булінгу у класі, що може бути досягнути тільки вихованням у сім'ї або проконтрольоване вчителем. Говорячи про самих батьків, то вони можуть бути опорою своїм дітям приймаючи участь у житті школи та співпрацюючи з вчителями. Наведу власний приклад, я почувала значну опору від батьків коли вони допомагали робити ремонт у класі, і бачила дітей, чиї батьки це не робили, то вони були більш вразливі до світу, адже не мали такої опори у вигляді батьків які цікавляться шкільним життям дитини. Враховуючи все це, ідея опори несе у собі мету створити таке середовище для учнів, де кожен з них буде відчувати себе здатним досягти успіху.

Та остання, це ідея вільного вибору. За назвою зрозуміло, що вона полягає у наданні дитини свободи вибору, аби привчити до прийняття рішень у майбутньому. Це передбачає прийняття рішень і учнів і батьків для змін у навчальному процесі. Місія батьків тут полягає в тому, аби цю ідею вибору перенести зі школи додому, і так само продовжувати її вдома, даючи дітям можливість обирати.

Отже, основними принципами є співпраця, взаєморозуміння, розподілене лідерство та рівність. Взаємодія виступає невід'ємною складовою, що сприяє активній та органічній комунікації, розподілене лідерство є спільною відповідальністю усіх учасників освітнього процесу, що сприяє розвитку самостійності учнів, взаєморозуміння і рівність передбачають повагу до кожного учасника освітнього процесу. Ці принципи і формують педагогіку партнерства, де спільними зусиллями можна дати учням можливість відчувати себе значущим та можливим досягти успіхів. Вищезгадані принципи розширюються ідеями опори та вільного вибору, які створюють середовище для досягання цих самих успіхів. Такий підхід до освіти кардинально змінює формування відповідальності та самостійності і максимально підтримує індивідуальний розвиток дитини.

1.2 Роль педагогіки партнерства в сучасній українській школі

В умовах війни та складної економічної ситуації Нова українська школа та освітній процес загалом переживає процес трансформацій, аби навчання давало змогу максимально розкрити потенціал кожного учня. Педагогіка партнерства є ключовим аспектом цих змін, адже вона формує такі підходи, які залучали би усіх учасників процесу, тобто втілювала би принципи співпраці, взаємодопомоги але при цьому ставлячи саме учня в центр освітнього процесу. Іншими словами, вона будує «каркас» у вигляді діалогу між батьками і вчителями задля максимально результативної співпраці. Розглянемо ці аспекти ближче.

Перш за все, педагогіка партнерства відіграє роль в активному сприянні інтересам учнів у залученні до навчання. Само по собі слово партнерство передбачає собою ставлення до всіх партнерів як до важливих, здібних і розумних членів академічної спільноти (M. Healey and R. L. Healey, 2019). А коли людина знаходиться у такому середовищі, це спонукає її до розвитку, цікавості та допитливості. Це відіграє роль у стимулюванні учнів до власної ініціативи у навчанні та освітніх (шкільних та позашкільних) заходах. Це створює комфортні умови для самостійного інтересу до вивчення матеріалу, або пошуку нових джерел чи ресурсів інформації які є в інтересах учня. Іншими словами – пробуджує внутрішню мотивацію. Як результат, внутрішньо вмотивована дитина буде хотіти брати участь в олімпіадах, конкурсах, шоу талантів і тому подібне.

Хто може знати інтереси дітей краще ніж школа – тільки батьки. Тільки батьки можуть повідомити які інтерактивні методи навчання чи завдання краще сприймає учень, тільки вони можуть дати ключові моменти до того, як знайти підхід до їх дитини. Педагогіка партнерства уважно продумала як сприяти інтересу учнів до навчання залучивши батьків. Ключову роль тут відіграло використання методів проектної діяльності, які дозволять кожному учню бути активним учасником освітнього процесу, де ініціативу на себе беруть діти, де вони планують розробляють і створюють свої проекти, а батьки та вчителі лише допомагають. Це може бути зроблено у вигляді дискусій чи дебатів, рольових

ігор, де учень має самостійно знайти, опрацювати матеріали задля підготовки до цього. Коли батьки запрошуються до таких активностей, їм чітко повідомляють цілі співпраці і очікування від них, вони розуміють чому роль батьків у навчанні важлива, чому вони цінні і які переваги можуть принести і учням і школі, а діти відчують інтерес батьків до їх життя (AI article, LinkedIn, березень 2024). Таким чином школа вбиває двох зайців одним пострілом – підтримує щирий інтерес учнів до навчання та створює близькість у стосунках батьків та їх дітей.

По-друге, педагогіка партнерства грає роль у підготовці учнів до життя в суспільстві. Розкриваючи ширше ідею колективної співпраці, можна сказати що одним з основних завдань школи в цілому є підготувати молодь до життя в суспільстві, а зробити це через партнерство легше, адже воно є незмінним з огляду на те, що задовольняє потребу людини в значимості та належності до соціальної групи (Чумак І. С., 2022). Такий формат праці чи не найкраще готує молодих людей до професійної діяльності і привчає бути активним громадянином та не боятись бути частиною суспільства.

Педагогіка партнерства сама по собі є колективним проектом, де задачею є підготувати учнів до суспільного життя. Для цього учням можна давати завдання типу створення проектів в групах чи проведення дебатів, адже це навчить їх співпраці, розподілу обов'язків, вирішенню конфліктів та взаєморозумінню. Проте, діти цьому навчатися методом спроб і помилок, будуть конфліктувати і миритись, сваритись та сперечатись, а тільки тоді дійдуть злагоди. Це не є поганим, проте не всі діти можуть долати конфлікти спокійно чи постояти за себе, або ж запропонувати мирний спосіб розподілу обов'язків. Деякі з них можуть почувати себе вразливими та беззахисними через це. Але якщо до цих проектів долучати батьків, то перш за все діти відчують комфорт, будуть менш напружені і у класі буде присутнє відчуття безпеки, по друге, спілкуючись між собою, батьки будуть надавати приклад поведінки у суспільстві, приклад взаємодопомоги, приклад поваги один до одного і, за потреби, приклад того, як можна вирішувати конфлікти. Таким чином, залучення батьків до освітнього процесу не просто сприятиме розвитку комунікативних навичок, але і буде

формуванню соціальних компетентностей, які стануть ключовими аспектами у успішній та безстрашній взаємодії з оточуючим світом у майбутньому.

Таким чином, участь батьків в освітньому процесі принесе не тільки задоволення і комфорт у навчання молодшого покоління, але і безмежну кількість переваг у вигляді підготовки до життя в суспільстві. Це призводить до зміни правил з авторитарних (коли прикладом слугує тільки вчитель) до демократичних (адже тепер всі рівні) і це передбачає безмежну кількість поваги, доброзичливості та взаєморозуміння у класі (Журавко С. О., Левченко О. В., 2020).

По-третє, педагогіка партнерства відіграє роль у формуванні відчуття власної цінності та відповідальності. Цей підпункт є важливим для того, аби учні могли відчувати те, що вони є частиною шкільного ком'юніті або шкільної сім'ї, щоб вони відчували себе важливими як унікальна особистість та могли брати за це відповідальність, наприклад за власні рішення або поведінку в школі. Розкриємо це детальніше.

Для того аби учні відчували себе важливими особистостями і могли розкритися більше, вони мають проявляти себе, не боятися виступати та приймати активну участь в справах класу – бо це є ключовим в умовах сучасного світу. Щоб вони це робили, вчителі та батьки мають створити умови дітям для саморефлексії свого власного прогресу у навчанні (Скиба М., 2019). З точки зору педагогіки партнерства це є відкрита співпраця школи і батьків, тобто школа працююча на таких засадах завжди буде готова надати батькам всю інформацію про зліти та падіння їх дітей, готова проаналізувати труднощі, за допомогою звітів, результатів тестувань та аналізу поведінки. Гарною ідеєю є і залучення батьків до заохочення саморефлексії учнів, тобто батьки беручи участь у спільних навчальних проєктах мають змогу зрозуміти як краще сприяти саморефлексії дитини в процесі навчання.

Говорячи про важливість прийняття самостійних рішень та відповідальність за них, то це в першу чергу можна робити через спільне обговорення, таке як традиційні батьківські збори чи діалогові сесії аби разом

приймати рішення, які будуть найбільше відповідати інтересам учнів. Це можна зробити і за допомогою виконання обов'язків у школі – яскравий приклад це шкільна рада, чи організація вистав, підтримка молодших чи те саме чергування.

Проте найбільшу роль педагогіка партнерства відіграє у можливості спільно вирішувати конфлікти, працювати разом проти проблеми, а не проти один одного. Це включає в себе спільні сесії чи наради з учнями і батьками, або ж медитації з участю всіх учасників освітнього процесу для знаходження компромісів та безболісних виходів з конфліктних ситуацій.

Тобто співпраця батьків, вчителів і учнів сприяє розвитку в учнів почуття відповідальності, вміння приймати самостійні рішення, побудові здорових стосунків в класі а також вмінню вирішувати конфлікти.

І нарешті, педагогіка партнерства відіграє найголовнішу роль у включення батьків в освітній процес. Для цього маємо порівняти традиційний підхід та той, який орієнтується на партнерство.

У першому підкреслюється те, що майже вся відповідальність за освітній процес, мотивацію та навчальні успіхи дитини перекладається на школу та вчителя, зараз же підкреслюється чітка необхідність у співпраці з батьками для найвищих результатів. Також спілкування школа-батьки часто було виключно через певні проблеми з чимось (поведінкою, домашнім завданням), сьогодні заохочується двостороннє спілкування, не тільки в тих випадках, коли наявні проблеми. Також раніше був абсолютно відмінний від сучасного розподіл ролей. У минулому були виключно ті, які визначені школою і вони одні для всіх, без можливості урахування індивідуальних потреб учнів, та лише в рідкісних випадках могли визначатися батьками, то зараз всі ролі визначаються спільно, в залежності від можливостей та інтересів дитини. А освітні цілі могли бути визначені лише вчителем, та на щастя, зараз вони визначаються батьками та тільки затверджуються вчителем (Скиба М., 2019).

Прочитавши статтю невідомого автора на сайті НаУрок був зроблений висновок, що залучення батьків до освітнього процесу дає їм змогу не віддалятися від учня, бути з ним в тісному контакті, мати довірливу атмосферу

вдома (адже тепер не потрібно ховати від батьків щоденники з поганою відміткою, бо вони вже в курсі та думають як можуть допомогти дитині впоратись з цим), що призводить до чудового засвоєння нових знань поза школою і тільки пробуджує внутрішню мотивацію до навчання (Як залучити батьків до освітнього процесу, 2021). А ще, це дає батькам змогу моніторити академічні досягнення своєї дитини, бачити її успіхи і прогрес, а також вчасно виявляти труднощі і шукати способи їх подолання. Наприклад, батьки помітили проблеми у дитини з конкретною темою з математики і розуміють що незасвоєння її призведе до незрозуміння матеріалу в майбутньому. Вчасне виявлення цієї проблеми дає змогу знайти репетитора і одразу впоратися з цим. Дитина відчує радість від подолання труднощів, це не буде демотивувати її і вона з радістю прийме нові виклики.

Отже, педагогіка партнерства в Новій українській школі відіграє суттєву роль у багатьох аспектах освітнього процесу. Перш за все це включення батьків в шкільне життя дітей, заохочення учнів до пізнання нового, привчання до життя в соціумі та вміння приймати рішення і брати за них відповідальність. Тобто впровадження педагогіки партнерства є суттєвим, чи не ключовим інструментом у формуванні такого освітнього середовища, де кожен може максимально розкрити свій потенціал та досягти висот.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛАХ

2.1 Досвід впровадження педагогіки партнерства в сучасних українських школах

Сучасний світ зазнає змін кожного дня, через соціокультурні, економічні зміни та надшвидкий розвиток технологій. Це ставить перед школою завдання пошуку підходящих методів навчання та підходів до нього. Також, ми живемо у державі з демократичним устроєм, а це означає що школа повинна виховати особистість, яка вміє приймати самостійні рішення, виважено діяти, та вміти приймати зміни (Зімакова Л. В.). Одним з багатьох вирішень цього завдання стало впровадження педагогіки партнерства в сучасний освітній процес, який ставить за мету визнання учнів, їх батьків та вчителів рівноправними учасниками освітнього процесу, тобто партнерами. У цьому розділі приділимо увагу наявному досвіду впровадження педагогіки партнерства у Новій українській школі. Ще однією передумовою стало питання щодо підвищеної соціальної свідомості щодо індивідуальної відповідальності кожної особи. Вищенаведені факти призвели до впровадження педагогіки партнерства в освітній процес.

Говорячи про її запровадження, це було зроблено дивлячись на зарубіжний досвід та результати, зокрема таких країн як Фінляндія, Швеція, Австралія та Канада, адже вони, як відомо, вважаються провідними у сфері освіти, а перша взагалі визнана однією з найбільш ефективною системою освіти у світі. Наприклад, в Австралії був розроблений Family-School Partnerships Framework, який став своєрідним путівником для розвитку співпраці між сім'єю та школою (Скиба М., 2019). У ньому були прописані шляхи організації сімейно-шкільних груп, шкільної політики, мережі підтримки шкільних спільнот та щотижневу звітність перед громадою (Скиба М., 2019). У Фінляндії курс був розвернений на побудову довірливих стосунків між вчителем та учнем та приділення значної уваги до внутрішньої мотивації, а в Канаді за активність у шкільному житті дитини відповідають Шкільні ради, які забезпечують постійне забезпечення інформацією стосовно участі батьків і комунікації з ними, розробки методів, які можуть використовуватися органом з метою підтримки

заохочення батьків в участі у процесі навчання їх дітей та обмін інформацією з батьківськими комітетами шкіл (Спіхіна М. А., 2021). Взявши цей зарубіжний досвід за приклад, було прийнято рішення про створення педагогіки партнерства в Україні та запровадженням меморандума про співпрацю між батьками, дітьми та вчителями 30 червня 2019 року, що і стало поштовхом до розвитку партнерства у освітньому процесі (Білошицька В. І., 2024).

Розглянемо перші теоретичні розробки її впровадження. Це було пов'язано з виходом Закону України «Про освіту» №2145-VIII (2017, 9 травня). Вони виникли в зв'язку з потребою оновлення принципів освіти, викорінення застарілих та підвищення якості освітнього процесу. Насправді, Україна послідувала світовому тренду на включення співпраці батьків в життя школи орієнтуючись на рівноправність і був створений навіть кемп (з'їзд у таборі) з участю 451 людини, як вчителів так і батьків з учнями аби обговорити створення та засади впровадження педагогіки партнерства у школи (Фанагей-Баранова О., 2018). У перших теоретичних розробках піднімалися такі теми як важливість встановлення партнерських відносин для досягнень найвищих результатів, було визначено основні засади взаємодії, та підкреслена їх гостра необхідність, а саме спільна відповідальність, відкритість, довіра, співпраця та повага один до одного під час навчання. Особливо стала підкреслюватись відповідальність, це розкривалося у розгляді ролі кожного учасника освітнього процесу і визначення його внеску у це. Ще одним важливим пунктом було винесення індивідуального підходу, адже з часом прийшло розуміння що підхід «одне й те саме для всіх» не дає бажаних результатів, а формування індивідуального навчального середовища без участі у цьому батьків неможливе.

Як же це все відбулося на практиці і яка на це була реакція соціуму. Впровадження було поступовим, не могло бути введено «все і одразу», це робилося невеликими кроками. Наприклад, спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 207 з поглибленим вивченням англійської мови у Києві, пропонувала батькам проведення творчих майстер класів, відвідування уроків, батьки пропонували вчителям незвичні ідеї для уроків (одного дня, урок математики провів тато одного з учнів, професією якого є редактор одного з телеканалів), а ті погоджували їх і впроваджували у

навчання, а ще пропонувався неформальний формат зустрічей, наприклад прийти на каву з адміністрацією і обговорити академічні результати учнів та їх досягнення та поведінку під час участі в освітньому процесі в цілому (Белкіна О., 2020).

Результати запровадження та відгуки на це були надзвичайно теплі та позитивні. Вчителі коментували це як свободу, адже діти були ніби затиснуті в правах та їх свобода обмежувалась. З нововведеннями діти розкрилися, вчителі отримали свободу творчості, а батьки змогли давати вказівки у знаходженні індивідуального підходу до їхніх чад. Одна з учасниць з'їзду під Вінницею, Ірина Кузьмич з тридцяти річним стажем, коментує: «Державна школа поки що затиснута, а тут настільки вільне спілкування батьків з дітьми і з вчителями! – діліться думками Ірина Миколаївна. – Я тут зрозуміла, що треба давати дітям більше свободи вибору, зменшити тиск та бажання, щоб усі всьому навчилися.» (Фанагей-Баранова О., 2018).

Наводячи ще один приклад результату впровадження педагогіки партнерства, хочу згадати один спільний проект, який був організований у Криворізькій загальноосвітній школі I–III ступенів № 114 (Белкіна О., 2020). Він стосувався академічної доброчесності, актуальності та її проблематики. У заході брали участь різні школи зі сформованими командами по 4 особи в кожній. Вони склалися з представника учительства, адміністрації, батьківства та учнівства. Команди мали не просто об'єднатися. Вони мали стати одним організмом, синхронно думати та сприймати мотивацію для кращих результатів. Їх завданням було представити проект на задану тему та впровадити його у школі. Таким чином школа хотіла вирішити проблему з низькою активністю батьківства у шкільному житті, навчити їх взаємодії. Команди приступили до праці, вішали банери в школах, створювали онлайн платформи, де створювали навіть окремий предмет з назвою «Академічна доброчесність», одним словом – реалізовували задачу. Які ж школа отримала результати з цього? Батьки зрозуміли як саме вони можуть пробудити інтерес своїх дітей до пізнання нового. По-друге, вони зблизилися з учнями. По-третє, з'явилося розуміння того, наскільки співпраця всіх учасників освітнього процесу впливова і що вона може робити, та які результати дати. Це підтверджують коментарії батьків і дітей

про те, як вони зрозуміли тему проєкту, а саме проблему академічної доброчесності і наскільки це важливо в реалії сьогодення. Ось декілька коментарів з цього приводу:

Софія Шилова, учениця 10-го класу: “Участь у проєкті та облаштування “School Hub” — це шанс мати цікаве шкільне життя. А ще — можливість для учнівства та батьківства дізнатися більше про доброчесність. Це стане в пригоді в подальшому житті” (Марковська М., 2020).

Це яскравий приклад того, наскільки дитину зацікавила певна тема, коли її підняли колективно. Про це свідчать і коментарі батьків. Наприклад, Олена Васюк, мама учня з 10 класу каже: «Участь у проєкті змусила мене як маму інакше поглянути на питання академічної доброчесності та недоброчесності. Я чітко зрозуміла, що насамперед треба боротися з причинами, які породжують прояви академічної недоброчесності, зрозуміти їхню основу. Має повністю змінитися менталітет людей. Академічна доброчесність є тим фундаментом, на якому наші діти збудують своє доброчесне життя» (Марковська М., 2020).

Ця відповідь показує те, наскільки батьки можуть бути зацікавленими у навчанні дітей, просто попросивши їх взяти участь у цьому, вони одразу розуміють навіщо в школі піднімається та чи інша тема, які цілі це ставить перед собою, що має за мету і які результати хоче отримати.

З наведеного експерименту можна зробити висновок, що співпраця всіх учасників на рівних умовах не приносить нічого окрім щирого задоволення учнів від процесу пізнання нового та застосування цього на практиці, включення дітей у процес пошуку і засвоєння знань, яке зумовлене внутрішньою мотивацією, а також щирий інтерес батьків до того, що відбувається в шкільному житті, розуміння що хоче школа та навіщо, формування чіткого знання задач і бажаних результатів та запалення вогника в учнів, під назвою «тяга до нового» вчителями і адміністрацією.

Враховуючи позитивні результати та відгуки усіх учасників цього нововведення, можна зробити висновок, наскільки важливо продовжувати підтримувати вже наявні зміни в освітньому процесі, адже такий підхід матиме результат у вигляді постійного та, найголовніше, стабільного прогресу у покращенні якості знань учнів, інтересу батьків у навчанні та заохочення у вчителів до своєї

роботи. Необхідно лише посилювати наші зусилля в цьому руслі та продовжувати розвиток в ньому.

Проте, всі вищенаведені приклади досвіду впровадження педагогіки партнерства зумовили і певні проблеми та труднощі. Однією з них є витрачений час та зусилля усіх сторін. Впровадження всіх змін потребує певного часу аби і педагоги і батьки змогли ознайомитися з нововведеннями. Також, виникають проблеми у суперечності сприйняття нових ролей. Наприклад, батькам легше змістити відповідальність на вчителя і вони не хочуть бути повноцінним учасником освітнього процесу, або ж учні звикли до традиційного підходу, де вчитель є головним і зараз вони відчують ніяковість і незручність будучи активним учасником у процесі отримання освіти. До всіх вищенаведених проблем можу додати і те, що традиційні класи української школи вміщають в себе від двадцяти п'яти до тридцяти дітей і забезпечити комунікацію між ними та ще й батьками є надскладною задачею, бо педагоги стикаються з викликами організації ефективної групової роботи. Ну і звісно ж, основною проблемою лишається фінансове забезпечення вчителів, адже вони мають йти в ногу з часом, підлаштовуватися під зміни, освоювати нововведення, підтримувати зв'язок батьки-учні, постійно розвиватися і при цьому давати дітям знання, але при цьому отримують незадовільну оплату за це. При таких умовах, падає мотивація і бажання розвиватися.

У висновку, більшість проблем можна вирішити професійним розвитком, підтримкою адміністрації і постійною практикою нових умінь і навичок.

2.2 Ефективність педагогіки партнерства: аналіз результатів та перспективи

Педагогіка партнерства це такий собі підхід до навчання, що робить акцент на співпраці вчителів, батьків і учнів. Такий підхід до навчання набув відомості через те, що він спрямований на розвиток критичного мислення, самостійність, відповідальності за свої рішення, співпраці та взаємодії. Аналіз наявного досвіду може бути зроблений з різних позицій.

Перше – поговоримо про академічні досягнення учнів. Освітній процес в Україні зазнав кардинальних змін із введенням НУШ, освітніх реформ та, звісно ж,

педагогіки партнерства. Все це комплексно давало результати. Наприклад, завдяки інтеграції предметів у учнів було менше навантаження, тож вони могли вивчати предмети якісніше з підтримкою вчителів і батьків. У 2023 році було проведено загальнодержавне моніторингове дослідження у закладах середньої освіти з метою перевірки учнівських знань у сферах математики та української мови (Терещенко В., Милянник А., Кухар Л., Заплотинська О., Стрелюк О., 2023). Якщо порівнювати результати дітей, які навчалися в пілотних класах (за реформою НУШ, з новими підходами та педагогікою партнерства) та учнів, які навчались у звичайних класах, то можна побачити, що результати дітей що вчилися за новими підходами були трішки вище тих, які мали діти зі звичайних класів (Лиховид І., 2024). Але, не варто забувати що з 2019 року діти не мали повноцінного, стабільного офлайн навчання. А по-друге, саме тестування вже відбувалося за воєнного стану, тобто діти рік здобували знання в умовах війни. Саме через це не відбулося очікуваного «буму» або «скачку» в академічних досягненнях, проте, зберегти навіть мінімальну різницю в результатах, це вже величезне досягнення української школи, тож результати впровадження і педагогіки партнерства і реформ в освіті у комплексі дало свої результати.

Соціальні навички учнів також змінилися на краще, адже педагогіка партнерства сприяє розвитку комунікативних навичок та вмінню співпрацювати. Побачити це можна на прикладах змін у рівні співпраці та взаєморозуміння серед учнів. Розглянемо це на прикладі змін, які відбулися в школі № 1 міста Славутича зі слів самих дітей після того, як школа почала активно залучати батьківство та вчителів до різних соціальних та просто шкільних проєктів (Марковська М., Титиш Г., 2020). До цього стосунки між вчителями та батьками не були відкритими та щирими, вони були ледь не конфліктними. Після впровадження школою педагогіки партнерства почалися зміни, повільні, маленькі але зміни. Зі слів самої директорки, стосунки між вчителями стали теплішими, до цього процесу залучились і батьки та з'явився цей зв'язок між школою та сім'єю. Діти казали, що змінилось і ставлення вчителів до них. Учениця 11-А класу, Тая Якушева каже: «Ми почали спілкуватися з учителями не лише щодо навчальної програми. З'явилися й суто людські відносини. Нас почали чути». Це яскравий приклад того, як школа перейшла до демократичного устрою, де

всі учасники стали рівноправними та однаково цінними для колективу. І таких змін у співпраці між вчителями, учнями та батьками безліч по всіх школах України, що не може не радувати, адже це так важливо у реаліях війни.

Не можна не сказати за задоволення самих учнів у цьому процесі. Діти відчують себе комфортно, їм тепер не потрібно думати про поведінку у двох середовищах – шкільному та домашньому, бо тепер вони співпрацюють. Вони бачать те, наскільки батьків цікавить їх шкільне життя і це не про перевірку щоденника. Це про підтримку, допомогу і щирий інтерес. Вчителі бачать ці зміни і коментують їх. Вони кажуть що така співпраця позначається на дітях першочергово, адже вони хочуть наслідувати батьків у всьому і коли вони бачать як їхні авторитети беруть участь у освітньому процесі, будь то загальні збори, участь у спортивних чи соціальних проектах, вони одразу біжать повторювати за ними, брати з них приклад і їм просто нетерпиться проявити себе в школі, адже вони пишаються ними (Красовська З.).

Якщо вже діти задоволені цим, то годі й казати про батьків. Вони порівнюють те як самі вчилися, коли після батьківських зборів вони боялися повернення додому батьків і те що відбувається зараз, коли відповідальність за навчання і виховання перекладається з ТІЛЬКИ вчителів на батьків І вчителів. Дитина проводить в школі достатню кількість часу і не можна взяти і забути про неї в цей час. Дана цитата однієї з батьків гарно розкриває сенс цього:

«Ми кличемо батьків до школи, але це процес не одного дня і не одного місяця. Школа і батьки – як два береги однієї ріки: ми кажемо, що щось є обов'язком батьків, а батьки кажуть, що вчителі мають цього навчити. І так діти — від одного берега до другого. А ми всі маємо бути на одному березі», –Марія Яцишин. І дійсно, батьки та вчителі доповнюють одне одного у процесі виховання і результатом цього є щастя дитини та вихований громадян.

І не можна не проаналізувати відгуки вчителів про це. У березні 2024 року були презентовані результати дослідження впровадження НУШ, що включає в себе і педагогіку партнерства (69 % УЧИТЕЛІВ КАЖУТЬ ПРО ЗМІНУ МЕТОДІВ РОБОТИ: ПРЕЗЕНТОВАНО ДОСЛІДЖЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ НУШ У 5-6

КЛАСАХ, 2024). Ці результати вказали на те, що вчителі відчули більший зв'язок з дітьми через більшу взаємодію з ними, а також через допомогу батьків в цьому, що розв'язало їм руки в плані розробки індивідуальних підходів, аби досягти кращих результатів у навчанні.

Якщо говорити про перспективи, то в майбутньому просто необхідно розвивати нові підходи, які би враховували специфіку різних навчальних закладів, їх орієнтири та профілі. Не варто нехтувати тим, що технології стрімко розвиваються і ми маємо встигати за цим, тож маємо йти з ними в ногу і паралельно використовувати їх для полегшення співпраці між вчителями, учнями і батьками, а також для нових форм взаємодії, наприклад, це можуть бути нові онлайн платформи які дозволяють спілкуватися в чаті, телефонувати, проводити відеоконференції та обмінюватися файлами з колегами. Ці інструменти можуть допомогти вам спілкуватися ефективніше, результативніше та зручніше, особливо якщо ви працюєте в різних місцях, часових поясах або налаштуваннях (Dr. Seema Dutt, 2023). Варто роздивлятися і культуру батьків, яка проявляється в тому, що батьки усвідомлюють під словом виховання та зони відповідальності. Також в перспективі на майбутнє варто проводити більш глибокі дослідження щодо впливу педагогіки партнерства на учнів та на різні аспекти їх навчання. Ну і звісно має бути в пріоритетній перспективі неупинний розвиток вчителів, надання їм нових, сучасних методів для педагогіки партнерства задля вдосконалення результатів.

ВИСНОВКИ

Висновок до курсової роботи на тему "Формування педагогіки партнерства в Новій українській школі" підтверджує актуальність та значущість розглянутої тематики для сучасного освітнього простору України. Розкриття термінології педагогіки партнерства дозволило усвідомити її ключову роль у формуванні співпраці між учасниками освітнього процесу, а також її значення для розвитку компетентностей та самореалізації учнів. Аналіз наявного досвіду застосування цієї педагогіки у школах України виявив позитивні тенденції в її реалізації.

Дослідження закордонного досвіду показало, що успішне впровадження педагогіки партнерства можливе за умови системного підходу до освітнього процесу, включаючи професійну підготовку вчителів.

Важливо підкреслити, що впровадження педагогіки партнерства є не лише завданням для вчителів та адміністрації шкіл, але й вимагає активної участі та підтримки з боку батьків, місцевих громад та урядових інституцій. Ця взаємодія є ключовою для створення освітнього середовища, в якому кожен учасник відчувається залученим та відповідальним за спільний результат.

Також, нововведення викликали ряд проблем і труднощів, які мають бути вирішені задля якості освітнього процесу, а зробити це можна лише шляхом проб і помилок, тож треба невпинно пробувати і розвиватися.

У підсумку, курсова робота підтвердила, що формування педагогіки партнерства в Новій українській школі є важливим кроком на шляху до створення інноваційної, відкритої та ефективної системи освіти, здатної задовольнити потреби сучасного суспільства та забезпечити якісну підготовку молодого покоління. Для досягнення цієї мети необхідна активна співпраця всіх зацікавлених сторін, невпинне удосконалення методик навчання та виховання, а також впровадження інноваційних технологій у навчальний процес.

У контексті викликів, що стоять перед Новою українською школою, педагогіка партнерства виступає як стратегічний ресурс, що сприяє не лише академічному, але й соціально-емоційному розвитку учнів. Розвиток цифрових технологій надає безпрецедентні можливості для підтримки цього процесу, пропонуючи інструменти

для персоналізації навчання, підвищення взаємодії та співпраці між учасниками освітнього процесу. Впровадження інноваційних підходів, таких як змішане навчання та проєктна діяльність може значно підсилити мотивацію учнів та їхню залученість у навчальний процес.

Таким чином, розвиток педагогіки партнерства у Новій українській школі представляє собою комплексний процес, що вимагає збалансованої уваги до педагогічних, технологічних, соціальних та організаційних аспектів. Цей процес не лише сприятиме підвищенню якості освіти, але й підготує учнів до життя в швидкозмінному та глобалізованому світі, наділяючи їх необхідними навичками для успішної соціалізації, продуктивної взаємодії та неперервного самовдосконалення.

РЕЗЮМЕ

Досліджено та проаналізовано роль та значення педагогіки партнерства в освітньому процесі сучасної української школи. Робота розкривається у двох основних розділах.

У вступі розкрито загальний контекст дослідження, виокремлено актуальність теми та обґрунтовано її значення для сучасного освітнього середовища. Основний фокус роботи спрямований на аналіз теоретичних засад педагогіки партнерства.

У **першому розділі** детально розглядаються основні поняття та принципи педагогіки партнерства. Було систематизовано ці концептуальні засади та їх вплив на навчальний процес. Окремо висвітлюється роль партнерських взаємин у педагогічному процесі та їх відображення у сучасній українській школі.

У **другому розділі** досліджується практичний досвід впровадження педагогіки партнерства як в українських, так і у закордонних школах. Проаналізовано різні підходи та методики впровадження, а також оцінено їхню ефективність через аналіз результатів та перспективи подальшого розвитку.

У **висновках** узагальнюються результати проведеного дослідження та формулюються рекомендації щодо подальшого вдосконалення практики педагогіки партнерства в Новій українській школі. Зокрема, вказується на необхідність розвитку партнерських відносин між учасниками освітнього процесу та впровадження інноваційних педагогічних підходів.

Ця робота спрямована на поглиблене вивчення та розуміння концепції педагогіки партнерства з метою підвищення якості та ефективності освітнього процесу в українських школах.

Ключові слова: Нова українська школа, педагогіка партнерства, повага, довіра, співпраця.

ABSTRACT

The role and significance of partnership pedagogy in the educational process of a modern Ukrainian school has been studied and analyzed. The work is divided into two main sections.

The introduction reveals the general context of the research, highlights the relevance of the topic and substantiates its importance for the modern educational environment. The main focus of the work is aimed at analyzing the theoretical foundations of partnership pedagogy.

In the first chapter, the main concepts and principles of partnership pedagogy are considered in detail. These conceptual foundations and their impact on the educational process were systematized. The role of partnership relations in the pedagogical process and their reflection in the modern Ukrainian school is highlighted separately.

The second chapter examines the practical experience of implementing partnership pedagogy in both Ukrainian and foreign schools. Different approaches and methods of implementation were analyzed, as well as their effectiveness was evaluated through the analysis of results and prospects for further development.

The conclusions summarize the results of the conducted research and formulate recommendations for further improvement of the practice of partnership pedagogy in the Ukrainian school. In particular, it is pointed out the need to develop partnership relations between the participants of the educational process and the introduction of innovative pedagogical approaches.

This work is aimed at an in-depth study and understanding of the concept of partnership pedagogy in order to improve the quality and efficiency of the educational process in Ukrainian schools.

Keywords: New Ukrainian school, partnership pedagogy, respect, trust, cooperation.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущук Ю. Д. (17 жовтня 2018). Основні принципи педагогіки партнерства. Бібліотека методичних матеріалів. <https://vseosvita.ua/library/osnovni-principi-pedagogiki-partnerstva-72381.html>
2. Белкіна О., (2020). Краще – разом, або як реалізуємо педагогіку партнерства.
<https://edirshkoly.expertus.com.ua/830761>
3. Білошицька В. І. (2024). Педагогіка партнерства між учнем, учителем і батьками.
<https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/65-tridtsyat-chetverta-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/846-pedagogika-partnerstva-mizh-uchnem-uchitelem-i-batkami>
4. Журавко С. О., Левченко О. В., (2020). Педагогіка партнерства як один із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу.
<https://genezum.org/library/pedagogika-partnerstva-yak-odyn-iz-faktoriv-efektyvnoi-vzaemodii-uchasnykiv-osvitnogo-procesu>
5. Закон України «Про освіту» №2145-VIII (05.09.2017).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. Запорожцева Ю. С. (2019). Основні принципи та критерії ефективного партнерства учасників освітнього процесу.
<https://conf.zippo.net.ua/?p=77>
7. Зімакова Л. В.. Педагогіка партнерства в координатах дошкільної освіти.
<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18735/1/16.pdf>
8. Кравчинська Т. С. (2017). Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність.
9. Красовська З. Батьки у школі: гості, спонсори чи партнери?
https://tvoemisto.tv/exclusive/batky_u_shkoli_gosti_sponsory_chy_partnery_90356.html
10. Левківський М. В. (2016). Психологія партнерської взаємодії в освіті: навчально-методичний посібник. Київ: ПП

11. Лиховид І., (2024). Проміжні результати пілотних класів НУШ – які інсайти виявило дослідження.

<https://nus.org.ua/articles/promizhni-rezultaty-pilotnyh-klasiv-nush-yaki-insajty-vyyavylo-doslidzhennya/>

12. Марковська М., (2020). «School hub». Як школа в Кривому Розі порозумілася з учнівством та батьківством. <https://nus.org.ua/articles/school-hub-yak-shkola-v-kryvomu-rozi-porozumilasya-z-uchnivstvom-ta-batkivstvom/>

13. Марковська М., Титиш Г., (ред) Топол В., (2020). Взаємодія в школі: 6 прикладів змін через партнерство.

https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/smart-osvita_veb.pdf

14. Скиба М., (2019). Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ.

<https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/>

15. Терещенко В., Милянник А., Кухар Л., Заплотинська О., Стрелюк О., (2023). Загальнодержавне моніторингове дослідження якості освіти у закладах загальної освіти в умовах воєнного стану.

https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Zagalnodержavne-monitoringove-doslidzhennya-yakosti-osviti-u-ZZSO-v-umovakh-viyni-2023_SQE-SURGe.pdf

16. Фанагей-Баранова О., (2018). Освітній експеримент: що корисного для вчителів у альтернативних проектах.

<http://dev.nus.org.ua/articles/svoboda-dovira-i-spivpratsya-chym-zapam-yatavsyasimejnyk-kemp-osvitnij-eksperyment/>

17. Чумак І. С., (2022). Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули НУШ.

<https://naurok.com.ua/dopovid-na-temu-pedagogika-partnerstva---klyuchoviy-komponent-formuli-nush-309227.html#:~:text=%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D0%B>

[2%D0%BE%D1%80%D1%8E%D1%94%20%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BA%D1%83%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F,%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%94%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B2%20%D0%9D%D0%A3%D0%A8%20%E2%80%93%20%D1%84%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%81%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%96.](https://vseosvita.ua/library/pedagogika-partnerstva-analiz-zarubiznogo-dosvidu-442443.html)

18. Єпіхіна М. А., (2021). Педагогіка партнерства: аналіз зарубіжного досвіду.

<https://vseosvita.ua/library/pedagogika-partnerstva-analiz-zarubiznogo-dosvidu-442443.html>

19. Як залучити батьків до освітнього процесу, (2021). На Урок. <https://naurok.com.ua/post/yak-zaluchiti-batkiv-do-osvitnogo-procesu>

20. 69% учителів кажуть про зміну методів роботи: презентовано дослідження впровадження НУШ у 5-6 класах (2024).

<https://mon.gov.ua/ua/news/69-uchiteliv-kazhut-pro-zminu-metodiv-roboti-prezentovano-doslidzhennya-vprovadzhennya-nush-u-5-6-klasah>

21. AI article (march 2024). What are some some creative ways to involve parents in classroom activities? LinkedIn.

<https://www.linkedin.com/advice/0/what-some-creative-ways-involve-parents-classroom-activities-92rzf#:~:text=One%20creative%20approach%20is%20to,or%20singing%2C%20or%20celebrating%20events.>

22. Dr. Seema Dutt (2023). How can technology help you collaborate with other teachers?

<https://www.linkedin.com/advice/1/how-can-technology-help-you-collaborate-other-teachers-i6odc>

23. M. Healey and R. L. Healey (2019). Student Engagement through Partnership

24. Menashy F., Zakharia Z., (2022, April 29). GUIDING PRINCIPLES FOR PARTNERSHIPS IN EDUCATION IN EMERGENCIES <https://inee.org/blog/guiding-principles-partnerships-education-emergencies>